

Rob Scheper (midden) laat zich met de inventarisatie van alle bomen bijstaan door Nico Hoogland van Ziziphus (links) en door Tjeerd Visser van Treevision (rechts).

Gemeente Hilversum verschuift de focus van bomen verzamelen naar goed onderhoud

Bont boombestand onder de loep

Binnen de bebouwde kom van Hilversum zijn in verhouding met andere steden veel bomen te vinden. Hoe staan de bomen erbij in de mediastad, die niet alleen om zijn tv-studio's, maar ook om zijn bomensortiment vermaard is?

Auteur: Santi Raats

Van augustus 1926 tot september 1951 had Hilversum, onze mediastad, een plantsoenmeester met een verzamelmanie. Zijn naam was Jan Hendrik Meijer. De gemeente was in zijn ogen een arboretum: alle parken en plantsoenen kregen bijzondere exemplaren. In de jaren tachtig kwam er wederom zo'n verzamelfreak werken in Hilversum, namelijk onze hofauteur Jan P. Mauritz. Door hem kreeg het bomensortiment in de gemeente opnieuw een impuls.

Anno 2013 heeft Hilversum de toekomstkoers bepaald. Sinds 2011 staat Rob Scheper aan het roer van het boombeheer als teammanager Groen & Begraafplaatsen. Hij is verantwoordelijk voor het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte.

Eind 2012 is het Groenbeleidsplan 2030 vastgesteld. Het bomenbeleid maakt hier onderdeel van uit. De belangrijkste beleidsuitgangspunten zijn;

- Bomenbestand inzichtelijk maken. Wat we hebben, wat de kwaliteit is en wat de onderhouds behoefte is. Het streven is om deze informatie in de nabije toekomst voor het publiek beschikbaar te maken.
- Streven naar diversiteit. Het beleid richt zich op behoud en verdere uitbreiding van de verscheidenheid aan boomsoorten (streven naar 1000 soorten en cultivars). Hierbij ligt de nadruk op het gemeentelijke bomenbestand.
- Bomen krijgen zowel kwantitatief als kwalitatief voldoende ruimte om te groeien.
- Zorgvuldig omgaan met laan- en straatbomen. Streven is het realiseren van kwalitatief hoog

waardige en ononderbroken laan- en straat structuren.

Wanden vol met kaartenbakken

Scheper ging in 2011 aan de slag, maar trof geen actuele informatie over het bomenbestand terug. 'Toen ik bij de gemeente Hilversum kwam werken, kon niemand mij vertellen hoeveel bomen er in beheer waren en wat de onderhoudstoestand hiervan was. Ik trof wanden vol met kaartenbakken aan. Met regelmaat werd met inboet in lanen en straten niet de juiste boomsoort of cultivar geplant. Bomen stonden wel als punten op de GBKN, maar die gaven slechts aan: 'hier staat een boom'. Daarnaast stonden lang niet alle bomen als punt op de kaart. De vorige beheerder hield het bestand bij, maar de informatie zat vooral in zijn hoofd. Toch heeft Scheper een overzicht

nodig van alle gegevens. Dat is zelfs noodzakelijk, omdat de boombeheerder verantwoordelijk is voor de 'zorgplicht', het onderhoud planmatig uit te voeren en de politiek duidelijk te maken welk budget noodzakelijk is om het bomenbestand in stand te houden.

'We gaan voor kwaliteit en niet meer uitsluitend voor kwantiteit'

Tot 2009 was er voor het boomonderhoud € 550.000,- aan budget beschikbaar. Per 2010 werd dit bedrag vanwege bezuinigingen teruggebracht naar € 300.000,-. Scheper kijkt daar niet vreemd van op. 'Als je niet weet wat het te onderhouden boomareaal is, weet je natuurlijk ook niet hoeveel budget je nodig hebt en kun je de politiek ook geen onderhoudsscenario's voorleggen.' Maar deze tijd is voorbij. 'Ik ga de onderhoudstoestand van de bomen in kaart laten brengen, deze toetsen aan het vigerende beleid en vervolgens vertalen naar het benodigde budget. Mijn verwachting is dat het huidige beschikbare budget ontoereikend is.'

Daarna gaat Scheper een planmatig onderhoudsschema opzetten. Dit is er in het verleden bij ingeschoten. Het onderhoud had hetzelfde karakter als de verzamelmanie van de boombeheerders uit het verleden: gepassioneerd maar structuurloos. 'Er is in het boomonderhoud nog wel een kleine inhaalslag te maken. Tot 2007 deed de eigen onderhoudsploeg voornamelijk het boomonderhoud, dat vaak bestond uit 'brandjes blussen'. Ingrijpen gebeurde vaak drastisch; zieke of risicovolle bomen werden zonder pardon gekapt of gerooid,' legt Scheper uit. 'Maar tijdens de inventarisatie die we nu aan het maken zijn, merken we dat we door deze vorige beheerstijl weinig risicovolle, zieke of aangetaste oude of bijzondere bomen hebben binnen Hilversum. Deze werden immers meteen gerooid. Geweldig vanuit veiligheidsoogpunt. Vandaag de dag gaan we veel voorzichtiger om met aangetaste bomen en zijn er nadere onderzoeken en informatieavonden nodig voordat we mogelijk tot kap overgaan.'

Maakten de verzamelaars vooral tijd en geld op aan hun verzamelmanie en ging dat ten koste van de zorg voor de rest van de bomen? Dat zegt Scheper niet met zoveel woorden. 'Het was gewoon een andere tijd.'

Digitalisering en inventarisatie.

In het digitale tijdperk is het ook ondenkbaar dat je niet weet wat je hebt. Scheper schakelde de combinatie Bomenwacht en DataQuint in om te onderzoeken hoe hij op een ordentelijke en structurele wijze de boomgegevens in kaart konden brengen. Het software programma GeoVisia werd volgens de wensen van Hilversum ingericht. Hierbij werd ook gebruikt gemaakt van de ruime expertise van Tjeerd Visser op dit gebied. Tjeerd Visser van Treevision en Nico Hoogland van Zizophus werden ook ingehuurd voor de inventarisatie in het veld. Scheper: 'Een opdracht in deze sortimentrijke gemeente kan niet worden uitgevoerd zonder een sortimentskenner zoals Nico Hoogland. Het is namelijk belangrijk dat de bomen tot op cultivar-niveau worden geregistreerd en dat de onderhoudsbehoefte juist wordt vastgelegd, waardoor er een passend onderhoudsplan komt voor alle boomsoorten in Hilversum. Uiteraard wordt er gelijk een VTA-inspectie uitgevoerd. Het is van belang dat dit gebeurt door aantoonbaar ervaren boomveiligheidscontroleurs, zoals Hoogland en Visser. Naast bovengenoemde sortimentskennis moet een inspecteur kennis hebben van tal van boomgerelateerde zaken, zoals soortspecifieke eigenschappen, boommechanica, ziekten en plagen, groeiplaatsomstandigheden, beheeraspecten etc. Hoogland vindt Hilversum een bijzondere bomenstad en zegt het leuk te vinden dat Hilversum hem elke dag kan verrassen. Laatst was hij als een kind in een snoepwinkel toen hij hier een Morus latifolia 'Spirata' op straat tegenkwam. Scheper klinkt resoluut: 'We gaan voor kwaliteit en niet meer uitsluitend voor kwantiteit.'

Inventarisatie

Visser en Hoogland vertellen dat er nog wel achterstallig onderhoud wordt waargenomen. In gevallen van verwaarloosde begeleidingsnoei zijn minstens twee snoeibeurten nodig om de boom op het gewenste onderhoudsniveau te krijgen. Verder zien Visser en Hoogland dat net als in veel andere gemeenten in de jaren voor 1980 bijvoorbeeld weinig is geïnvesteerd in de ondergrondse groeiplaats.

Ook moet de basis goed zijn, zo weet Scheper. 'Bij alle nieuwe aangeplante bomen wordt minimaal 10m² aan groeiplaats ingericht.'

Het uiteindelijke doel is om planmatig te gaan werken. Het vervangen van bomen wordt gekoppeld aan andere grote onderhoudsprojecten

binnen de gemeente: 'Door deze integrale werkwijze, die wordt bewaakt door het eigen ingenieursbureau, wordt er efficiënt omgegaan met gemeenschapsgeld en blijft de overlast als gevolg van de werkzaamheden beperkt. Bij het snoeien van bomen wordt er voortaan per wijk gewerkt, in tegenstelling tot het van hot naar her rennen om klachten af te handelen en zonder achterliggend plan te snoeien en dood hout te verwijderen.'

Alle onderhoudsmaatregelen staan in een open posten bestek. Hiermee houdt de gemeente de regie over de werkzaamheden. Sinds 2007 is de buitendienst van Hilversum en daarmee ook het boomonderhoud overgegaan naar Stads Beheer Service (onderdeel van Tomin). Tot 2017 heeft SBS de opdracht om alle groen-, reiniging- en gladheidsbestrijdingswerkzaamheden binnen de gemeente te doen. Scheper heeft afgelopen tijd al wel het bestaande bomenbestek gewijzigd zodat het aansluit op de onderhoudsgegevens en werkzaamheden die voortkomen uit de bomeninventarisatie. Voorheen kende dat nog niet echt een vorm; tegen een bepaald budget moest de aannemende partij ad hoc opdrachten uitvoeren met als enige richtlijn 'zorgen dat er zich geen problemen voordoen'.

'Alle onderhoudsmaatregelen staan in een open posten bestek. Hiermee houdt de gemeente de regie over de werkzaamheden'

Bijzondere bomen nog niet beschermd

Naast het planmatige onderhoud komt er in de toekomst een lijst met bijzondere/monumentale en beeldbepalende bomen. Ondanks de bescherming van het kapbeleid en de toetsing van een aanvraag kapvergunning staan de bomen nu zonder extra beschermde status in de parken, plantsoenen en particuliere tuinen. Wanneer gepast onderhoud en geborgde groeiplaatsen niet juridisch worden vastgelegd, is de bevoegdheid van de oude Hilversumse bomenmeesters voor niets geweest. 'Het maken van een bijzondere bomenlijst staat in de uitvoeringsplanning van het groenbeleidsplan opgenomen, met als doel om deze lijst op de middenlange termijn te realiseren. Het in kaart brengen van de monumentale

Hilversum was decennialang de stad waar boombeheerders hun verzamelmanie op loslieten. Links: *Morus latifolia* 'Spirata', rechts *Ziziphus jujuba*.

bomen, hun de bijzondere status aanmeten en het onderhoud ervan kost enkele tonnen, zeker als je de particuliere bomen daarbij wilt betrekken,' verklaart Scheper. 'De digitalisering van beheergegevens kan tegen die tijd wel als hulpmiddel dienen voor een dergelijk proces.'

'Hilversum werkt gelukkig met eigen ingenieursbureau met landschapsarchitecten die nauw samenwerken met het team Groen & Begraafplaatsen'

Diversiteit

Eigenlijk is het digitaliseren van het Hilversumse boombestand overal goed voor. 'Hiermee is goed boombeheer geborgd in de organisatie en is dat niet afhankelijk van de boombeheerder. Niemand kan meer handelen vanuit onderbuikgevoel, maar moet werken langs het beleid en de onderhoudsbehoefte,' verklaart Scheper tevreden. De digitalisering ondersteunt de gemeente ook in haar promotieplannen voor diversiteit. Want ondanks dat Visser en Hoogland ruim achthonderd boomsoorten en cultivars herkend hebben en het streven van Hilversum is om duizend boomsoor-

ten te krijgen, kan ook de diversiteitstoepassing beter gestructureerd worden. 'Vroeger bepaalde elke dienstdoende boombeheerder voor zichzelf waar hij diversiteit een noodzaak vond en wat daar dan geplant moest worden. Hilversum werkt gelukkig met eigen ingenieursbureau met landschapsarchitecten die nauw samenwerken met het team Groen & Begraafplaatsen.

Daarnaast wordt er nog een sortimentslijst opgesteld van bomen die nog niet in Hilversum staan, maar wel goed in Hilversum toepasbaar zijn. Hierbij wordt opnieuw gebruik gemaakt van de uitgebreide sortimentskennis van Nico Hoogland. 'Scheper is bijzonder tevreden met het werk van Visser en Hoogland. De samenwerking heeft geresulteerd in kwalitatief hoogwaardige inventarisatie- en inspectiegegevens. 'Voorheen werd ik niet enthousiast als ik de kaartenbak in moest duiken. Nu wel! Met een paar aanslagen op het toetsenbord van de pc zijn alle benodigde boomgegevens toegankelijk. Maar het belangrijkste is dat Hilversum nu zijn verleden en toekomst in beeld heeft en daardoor klaar is voor de toekomst.'

Het spel met de politiek

Scheper wil de inventarisatie- en inspectiewerkzaamheden nog dit jaar afronden. 'Ik wil ten behoeve van het onderhoudsplan een onderbouwde budgetaanvraag gaan indienen. Gaat het geld er werkelijk komen?' Hij lacht. 'Het

samenwerken met de politiek is en blijft een geweldig spel.'

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-4330>